

ПЕРША ЗНАХІДКА РІДКІСНОГО ТРУТОВИКА *SIDERA VULGARIS* (FR.) MIETTINEN З ГРУЗІЇ

Кочнева Є.П.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, біологічний факультет,
кафедра мікології та фітоімунології, пл. Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: kochneva_liza@i.ua

Ключові слова: *Sidera vulgaris*, Hymenochaetales, релікт, поширення, Грузія

Грузія – одна з країн Кавказького регіону Євразії і важлива частина Кавказького екорегіону. Цей екорегіон входить до числа 25, що характеризуються найвищою біологічною різноманітністю на планеті. Топографічне і кліматичне розмаїття Грузії обумовлює значне різноманіття ландшафтів та екосистем. Міжнародним товариством збереження природи ця країна визнана однією з «гарячих точок» біорізноманіття (Myers et al. 2000). Незважаючи на це, дослідженість деяких груп організмів в Грузії, зокрема грибів, залишається вельми слабкою (Ghobad-Nejhad et al. 2009, 2012).

Під час подорожі до Грузії, яка мала місце у 2014 р., О.Ю. Акуловим було зібрано низку зразків грибів один з яких виявився доволі рідкісним видом трутовиків – *Sidera vulgaris* (Fr.: Fr.) Miettinen. Цей вид дотепер не був зареєстрованим не лише в Грузії, але і на Кавказі в цілому (Бондарцев, 1953; Бондарцева, 1998). Гербарній зразок CWU (Мус) 7096 було зібрано у Батумському ботанічному саду на сильно зруйнованому вологому стовбурі *Magnolia* sp. 16 січня 2014 р. Належність зібраного зразка до виду *S. vulgaris* було підтверджено одним з авторів роду *Sidera* Отто Мієттіненом (Університет Гельсінкі, Фінляндія).

Станом на цей час трутовик *Sidera vulgaris* відомий з деревини як листяних, та і хвойних порід дерев з різних континентів Земної кулі, але всі його знахідки поодинокі, тож цей вид є доволі рідкісним (Ryvarden, Spooner, 2004).

Вид *S. vulgaris* був вперше описаний під назвою *Polyporus vulgaris* Fr. одним з «батьків» мікології Е.М. Фрізом ще у 1821 р. Цей вид характеризується доволі простими розпростертими світлозабарвленими плодовими тілами і за зовнішніми ознаками може нагадувати деякі інші види трутових грибів. Тому протягом тривалого часу під назвою *Polyporus vulgaris* наводилися абсолютно різні види грибів. Навіть аутентичні гербарні зразки, зібрані самим Е.М. Фрізом виявилися сумішшю кількох видів (Niemelä, Dai, 1997).

Протягом XIX-XX ст. для виду *Polyporus vulgaris* Fr. було запропоновано кілька таксономічних комбінацій (у складі родів *Aporpium*, *Cinereomyces*, *Physisporus*, *Polystictus*, *Poria*, *Trametes* та *Tyromyces*), що базувалися на дослідження різних гербарних зразків. Все це лише додало плутанини у розумінні діагностичних ознак та систематичного положення досліджуваного виду. Лише у 2007 р. в результаті критичної ревізії великої кількості гербарних зразків мікологи Т. Ньомеля та Ю.-Ч. Даї виявили надійні морфологічні критерії для розрізнення *Polyporus vulgaris* Fr. та видів-двійників, запропонували нову комбінацію *Skeletocutis vulgaris* (Fr.) Niemelä et Y.C. Dai., а також навели детальний опис та ілюстрації цього виду (Niemelä, Dai, 1997).

У 2011 р., на основі молекулярно-генетичних досліджень, мікологи О. Мієттінен та К.-Г. Ларссон перемістили *Skeletocutis vulgaris* до нового, створеного ними роду *Sidera* Miettinen et K.H. Larsson, який станом на цей час налічує чотири види. Свою назву рід отримав від лат. слова *sidus* – зірка, через характерні зірчасті кристали у складі плодових тіл (Miettinen, Larsson, 2011). Згідно з молекулярними даними *Sidera vulgaris* не є представником порядку Polyporales Gäum., що поєднує переважну більшість трутовиків, а входить до складу іншого порядку – Hymenochaetales Oberw. Примітивна будова та відсутність пігментації плодових тіл цього виду, відсутність ксантохроїдної реакції та гіменіальних щетинок дають підстави вважати

цей вид дуже давнім, реліктовим представником гіменохетових грибів, що дожив до наших днів.

Kochneva E.P. First find of rare polypore *Sidera vulgaris* (Fr.: Fr.) Miettinen from Georgia

Summary. The first find of rare polypore species *Sidera vulgaris* (Fr.) Miettinen in Georgia is reported. Historical aspects of this species nomenclature transformation are presented. It can be assumed this relict species can be considered as ancestral form of Hymenochaetales.

Роботу виконано під керівництвом доцента кафедри мікології та фітоїмунології Акулова О.Ю.